

2013

La caiguda de les caixes d'estalvi a Espanya

Miquel Enrich Febrer 41744138N

GADE

Universitat de les Illes Balears (UIB)

Tutor: Rafel Crespí

06/09/2013

**Universitat de les
Illes Balears**

ÍNDIX DE CONTINGUTS

Resum del treball	3
1. Introducció	4
2. Objecte del treball	5
3. Metodologia emprada	5
4. Caixes d'estalvi	6
4.1 Origen de les caixes d'estalvi.....	6
4.2 Concepte i característiques principals d'una caixa d'estalvi...6	
5. Caiguda de les caixes d'estalvi espanyoles.....	7
5.1 Problemes estructurals	8
5.1.1 Finançament de les caixes d'estalvi.....	8
5.1.2 Problemes de govern corporatiu a les caixes d'estalvi.....	14
5.2 Desequilibris acumulats.....	17
5.2.1 Risc immobiliari, morositat i rendibilitat.....	17
6. "LA CAIXA"	24
7. Mesures adoptades per solucionar els problemes esmentats.....	31
7.1 Procés de reestructuració	31
7.2 La nova llei de caixes d'estalvi	32
8. La situació actual de les caixes d'estalvi a Espanya.....	32
9. Conclusions	34
10. Bibliografia	35

RESUM DEL TREBALL

El treball que desenvoluparé a continuació es titula: "La caiguda de les caixes d'estalvi a Espanya" i consisteix en una part més teòrica explicant el perquè d'aquesta caiguda, el funcionament de les caixes d'estalvi, la seva forma de propietat, el seu govern corporatiu i una altra part més tècnica i pràctica on s'analitzarà a través de dades abstrertes de la CNMV (Comissió Nacional de Mercats de Valors) agafades com a exemples per tal d'il·lustrar el que explicaré. Cal indicar que les caixes d'estalvi s'han vist perjudicades per problemes estructurals com són el finançament de les mateixes degut a les seves peculiaritats jurídiques i per la influència dels partits polítics als seus òrgans de govern, i per desequilibris que s'han acumulat sobretot durant el "boom" immobiliari i els efectes de la crisi econòmica. Aquests desequilibris han afectat les ràtios de morositat, que s'han vist augmentades, el nombre d'actius dubtosos que tenien les caixes al seu balanç, i, per tant, en darrer terme al resultat de les caixes. Conseqüentment, moltes caixes d'estalvi han vist reduïda la seva solvència ja que davant situacions imprevistes com les que han succeït al llarg d'aquests darrers anys, les caixes tenen menys capacitat de reacció que els bancs per la seva limitació a l'hora d'aconseguir recursos propis de primera qualitat. Per acabar el treball, explicaré les principals conclusions que s'han abstrert i la situació actual del sistema financer espanyol.

SUMMARY

The assignment I'm going to develop below is titled: "The Fall of the savings banks in Spain" It is divided in a theoretical part and a technical and practical part. On the first part, I am going to explain the causes of this fall, the operation and activity of the savings banks, their form of ownership and their corporate governance. Then, on the second part, I am going to analyze the annual accounts of "La Caixa" to explain and show the main problem. Moreover, I will explain the default rates and other dates. We need to point out that savings banks have been adversely affected by structural problems such as funding because of their legal characteristics and also by the influence of political parties on their governing bodies, and imbalances that have accumulated primarily during the "boom" estate and effects of the economic crisis. These imbalances have affected default rates, which have been increased, as well as the number of non-performing loans that the banks had on its balance sheet, and thus ultimately the outcome of the savings banks. Consequently, many of them have seen their solvency seriously restricted due to the previous and other unforeseen situations like the ones that have been happening over the last few years. It is obvious that saving banks have less capacity to react than the banks due to their limitation to possess and generate quality resources.

To finish my essay, I'm going to explain the main aspects that have been concluded as well as the analysis of the Spanish financial system.

1. INTRODUCCIÓ

Vaig escollir el tema de “La caiguda de les Caixes d’Estalvi” perquè des d’un primer moment me va semblar força curiós intentar esbrinar què era el que realment havia passat i estava passant perquè unes entitats tant importants i amb tant renom dins el nostre sistema financer com són les caixes d’estalvi havien sofert aquesta caiguda i la conseqüent desaparició de moltes d’elles. A més, tenia curiositat per esbrinar el perquè de CaixaBank, el perquè de BancoMareNostrum així com altres caixes d’estalvis que s’han bancaritzat i abans d’elaborar el present treball no sabia el perquè ni d’on procedien aquests noms. Un altre motiu pel qual vaig escollir aquest tema és perquè el dia de demà em fa ganes treballar en una entitat financera. Per tant, veia convenient escollir aquest tema dins de les meves preferències per esbrinar com funciona tot aquest sector del sistema financer espanyol. Crec que en l’actualitat és un tema de força interès ja que pels mitjans de comunicació cada dia sentim o llegim notícies lligades amb aquestes temes: desallotjaments de famílies de les seves pròpies vivendes ja que no poden pagar hipoteca i la caixa d’estalvi o banc en qüestió es queda la casa, influència política a les caixes d’estalvi i la gran quantitat de diners que aquests polítics han cobrat en concepte de remuneració pel simple fet de ser conseller general d’una caixa, entre d’altres notícies rellevants. Per tant, creia que era un tema de força interès i que el podia aplicar a l’actualitat ja que està íntimament relacionat amb la crisi econòmica, financera i mundial que estem vivint.

2. OBJECTE DEL TREBALL

La problemàtica que s'analitzarà al llarg del present treball és "La caiguda de les caixes d'estalvi a Espanya", incidint principalment amb les causes que han originat aquesta caiguda, les mesures que s'han dut a terme i la situació actual de les caixes d'estalvi a Espanya. Per tant, el principal objectiu d'aquest treball és analitzar tot el que hi ha darrere de la problemàtica de les caixes d'estalvi i esbrinar el perquè d'aquesta caiguda. Altres objectius secundaris d'aquest treball són: interpretar un balanç de situació, interpretar un compte de pèrdues i guanys, entendre un informe de gestió d'una caixa d'estalvis, entre d'altres. Ara bé, cal remarcar que el present treball no serà només un informe de caire teòric explicant solament el què va passar i està passant amb les caixes d'estalvi, sinó que també té els seus continguts pràctics per reflectir amb exemples tècnics el què realment va succeir. Per tant, com he dit anteriorment, es durà a terme una elaboració de gràfics amb les dades analitzades de les comptes anuals per tal de veure l'enfocament pràctic d'aquesta problemàtica.

3. METODOLOGIA EMPRADA

La principal font d'informació utilitzada per fer el present treball ha estat l'Internet. Una de les pàgines que més m'ha servit ha estat la de la Comissió Nacional de Mercats de Valors (CNMV) i la CECA (Confederación española de cajas de ahorro) les quals m'han proporcionat els informes financers anuals analitzats, els informes de govern corporatiu i el conjunt de dades agregades de totes les caixes d'estalvi. Una altra font d'informació que m'ha servit molt ha estat la visita que vaig fer al director d'una caixa d'estalvis (que com veurem més endavant, ha patit el procés de transformació) de la meua localitat, més concretament CaixaBank, per tal que m'intentés explicar des del seu punt de vista el què realment havia pensat dins aquest sector. Aquesta reunió va resultar ser el punt de partida, juntament amb les conversacions que vaig mantenir amb el meu tutor, en Rafel Crespí, que em varen guiar i em varen preparar a l'hora d'elaborar de la millor forma possible el present treball. Cal esmentar, també, que la biblioteca de la UIB digital també m'ha resultat ser bastant útil per a la recerca de la informació. Per acabar, també he anat mirant, però amb menor mesura, apunts d'assignatures que he anat desenvolupant al llarg d'aquest grau. Per tant, crec que he disposat de la suficient informació per tal d'investigar la problemàtica de les caixes d'estalvi.

4. CAIXES D'ESTALVI

4.1 ORIGEN DE LES CAIXES D'ESTALVI

Les caixes d'estalvi tenen els seus orígens a les Muntanyes de Pietat, sorgides a Itàlia al llarg del segle XV, però arribades a Espanya al voltant dels segles XVII i XVIII. Cal indicar, també, que les primeres caixes d'estalvi espanyoles es varen fundar fa gairebé 200 anys, dins l'entorn d'una societat molt castigada per la Guerra de la Independència, amb l'objectiu principal de lluitar contra la pobresa que sofrien els petits agricultors en les èpoques de males collites. El seu principal objectiu era realitzar una labor social dins els seus propis àmbits territorials. Dins aquest context es va fundar la primera Caixa d'Estalvis espanyola l'any 1834 a Xerez i amb el temps, les caixes s'han anat convertint en autèntiques institucions financeres i han anat ampliat la seva oferta de serveis.

4.2 CONCEPTE I CARACTERÍSTIQUES PRINCIPALS D'UNA CAIXA D'ESTALVI

Com tots sabem, les caixes d'estalvi, a diferència dels bancs, són entitats de crèdit sense ànim de lucre. Per tant, estan obligades a destinar una part dels seus beneficis anuals a reforçar la seva solvència i assegurar la seva liquiditat. A més, dedica els seus excedents a Obra Social (conservació del patrimoni històric, ajudes a grups socials desfavorits, beques artístiques, etc.). És important destacar, també, que aquestes entitats de crèdit, ja que tenen naturalesa fundacional, no tenen propietaris sinó que tenen gestors, fet que diferencia principalment una caixa d'estalvis a una societat anònima. A més, estan constituïdes amb la forma jurídica de fundacions de naturalesa privada, amb finalitat social. Cal indicar que des d'un primer moment, les caixes d'estalvi es varen especialitzar amb l'estalvi familiar i amb les petites empreses. Per tant, podem veure que un dels objectius principals de les caixes d'estalvi era apropar-se el màxim possible al mercat minorista, ja que consideraven que la proximitat era un element força important a l'hora d'escollir una entitat financera o una altra. En conclusió, aquest fet suposà que s'obrissin, durant l'època que compren des de l'any 2003 fins l'any 2006, un total de 75 obertures (aproximadament) en alguna de les comunitats autònomes. A continuació tenim aquest gràfic que ens il·lustra el creixement de les oficines de les caixes d'estalvi en comparació amb les dels bancs. Com podem apreciar, al llarg d'aquesta època s'obriren moltes més oficines de caixes d'estalvi que de bancs. Més endavant veurem que moltes d'elles ja s'han tancat, i moltes altres ja han desaparegut, quedant-ne només dues com a tal: Caixa Ontinyent i Caixa Pollença.

Mapa 1: Distribució per províncies de caixes d'estalvis i bancs

Font: El país

Cal indicar, també, que sempre s'han anat plantejant qüestions sobre la forma organitzativa de les caixes espanyoles (naturalesa de la propietat i control) i per tant, sobre la seva eficiència i control i sobre la seva estabilitat i continuïtat futura. Ara bé, aquestes qüestions poden ser solucionades de manera eficaç per la disciplina del mercat, un bon govern corporatiu i les regulacions i supervisions apropiades.

Un altre aspecte o característica important a destacar de les caixes d'estalvi espanyoles és l'alt nivell de cooperació entre totes les entitats, tant a escala nacional (CECA) com internacional (Agrupació Europea de Caixes d'Estalvis i l'Institut Mundial de Caixes d'Estalvis).

5. CAIGUDA DE LES CAIXES D'ESTALVI ESPANYOLES

El principal factor de la caiguda de les caixes d'estalvi a Espanya fou que, a partir de l'any 1980, es van anar equiparant al funcionament dels bancs, sense estar preparades ni tenir la capacitat suficient per a funcionar com a tal. Cal indicar, que des de gairebé els seus inicis, els bancs havien portat a terme la seva activitat en un ambient protegit i fortament regulat, cosa que els va permetre gaudir d'uns elevats marges de benefici. Ara bé, com he mencionat anteriorment, a partir de l'any 1980 aquest fet començà a canviar quan Miguel Boyer i Carlos Solchaga foren Ministres d'Economia i Mariano Rubio governador del banc d'Espanya. Durant aquests anys, es dugueren a terme una sèrie de reformes, sent les més importants les següents:

- La creació d'un mercat de deute públic a curt termini per tal de finançar el dèficit pressupostari.
- L'any 1984 es va permetre l'entrada dels bancs estrangers a través d'un acord amb el govern.
- L'any 1985 el govern va liberalitzar l'obertura de sucursals bancàries per tal de fomentar la competència.
- L'any 1987 es varen suprimir els límits superiors als tipus d'interès, es varen liberalitzar les comissions i es varen reduir els coeficients de inversió obligatoris.
- L'any 1989 es va permetre a les caixes d'estalvi obrir sucursals fora de la província d'origen.

Per tant, és a partir d'aquests anys quan les caixes d'estalvi varen entrar a competir realment amb els bancs fins tal punt que vam arribar a tenir 45 caixes d'estalvi a Espanya repartides a les 17 comunitats autònomes. Aquest canvi es va duu a terme amb l'objectiu principal de liberalitzar el sistema financer espanyol i augmentar el grau de competència entre caixes i bancs. És en aquest moment quan les caixes d'estalvi es varen expandir i varen créixer fora dels seus territoris tradicionals, és a dir, es va iniciar un procés de desterritorialització degut a la liberalització del sistema financer. Com veurem més endavant, aquest procés d'expansió seria una de les causes de la caiguda de les caixes d'estalvi. Ara bé, les caixes d'estalvi, a diferència dels bancs, es varen expandir més a nivell nacional. A continuació entrarem amb més detall amb quines són les principals causes d'aquesta caiguda de les caixes d'estalvi. Per una banda, és important senyalar que s'han produït una sèrie de problemes degut a la seva estructura, i uns altres degut als desequilibris que han sofert les caixes a causa del desenvolupament de la seva activitat i del seu negoci.

5.1 PROBLEMES ESTRUCTURALS

5.1.1 FINANÇAMENT DE LES CAIXES D'ESTALVI

Com hem comentat en l'apartat de definició i característiques principals de les caixes d'estalvi, podem dir que aquestes s'han anat trobant limitacions importants en la seva estructura que a la llarga han condicionat el seu futur. Cal indicar que les caixes d'estalvi, degut al seu origen fundacional i a les seves peculiaritats jurídiques, tenen una clara desavantatge competitiva respecte als bancs ja que no poden emetre capital ni anar als mercats per captar fons i incrementar els seus recursos propis, fet que suposa una gran limitació per a la caixa d'estalvi. Històricament, els principals mecanismes que han tingut les caixes per augmentar els seus recursos propis són:

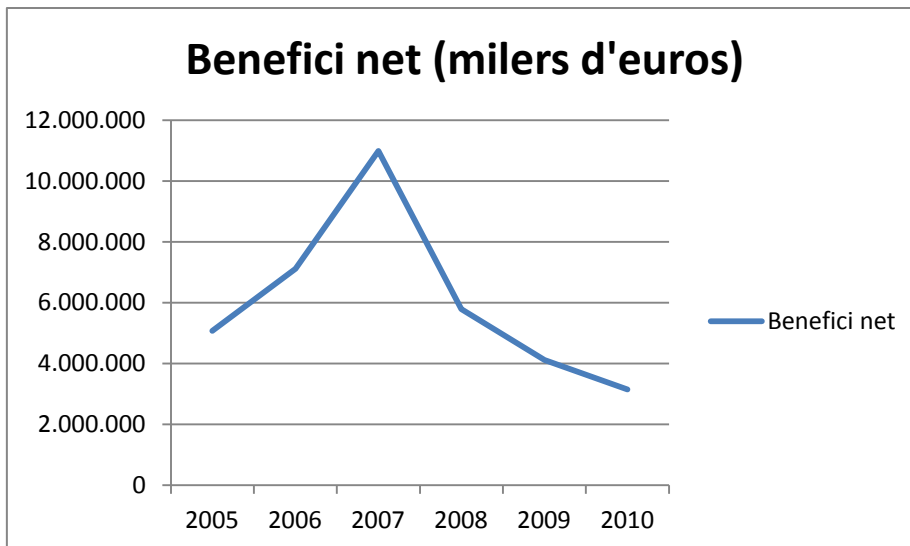
- Autofinançament (beneficis retinguts), que cada vegada resulta més complex degut a la disminució dels beneficis, degut a la baixada dels tipus d'interès i a l'elevada competència del sector.
- El deute subordinat, que és tracta de recursos propis de segona categoria. Més concretament, podem dir que són títols valors de renda fixa amb un rendiment explícit emesos normalment per les entitats de crèdit que ofereixen una rendibilitat major que altres actius de deute a canvi de perdre capacitat de cobrament en cas d'extinció i posterior liquidació de l'entitat, ja que el pagament està subordinat en ordre de prelació en relació amb els creditors ordinaris. Cal indicar, també, que cotitzen en mercat secundari, cosa que implica que una cancel·lació anticipada podria provocar pèrdues al capital inicial invertit ja que la venda s'haurà produït a valor de mercat, i actualment, aquest valor de mercat és força inferior al que foren adquirides. El deute subordinat ha provocat grans problemes a les caixes d'estalvi que posteriorment explicaré.

Com podem veure, aquestes vies limiten molt els recursos de les caixes ja que tenen certes limitacions a l'hora d'aconseguir nous inversors privats i recursos de primera qualitat. En canvi, pel que fa als bancs, aquests poden anar al mercat i emetre accions en qualsevol moment per tal de poder augmentar el capital i augmentar els seus fons propis i, per tant, millorar les ràtios de solvència. Cal indicar que els acords de Basilea juguen un paper important dins aquest àmbit de la solvència de les entitats financeres. En primer lloc trobem l'acord anomenat Basilea I (1988) el qual obligava a les entitats financeres a mantenir un mínim de recursos propis. Aquest mínim era igual al 8% sobre els actius ponderats per risc (amb l'objectiu de que les entitats amb més risc tinguin més capital) i cobria únicament el risc de crèdit. Així mateix, es distingien dues categories de capital: Tier 1 (alta qualitat) i Tier 2. La debilitat més important que va sofrir Basilea I fou que no es varen contemplar el risc operacional i el risc de mercat, així com també aparegueren noves operacions que anteriorment no s'havien contemplat com són els productes derivats i estructurats.

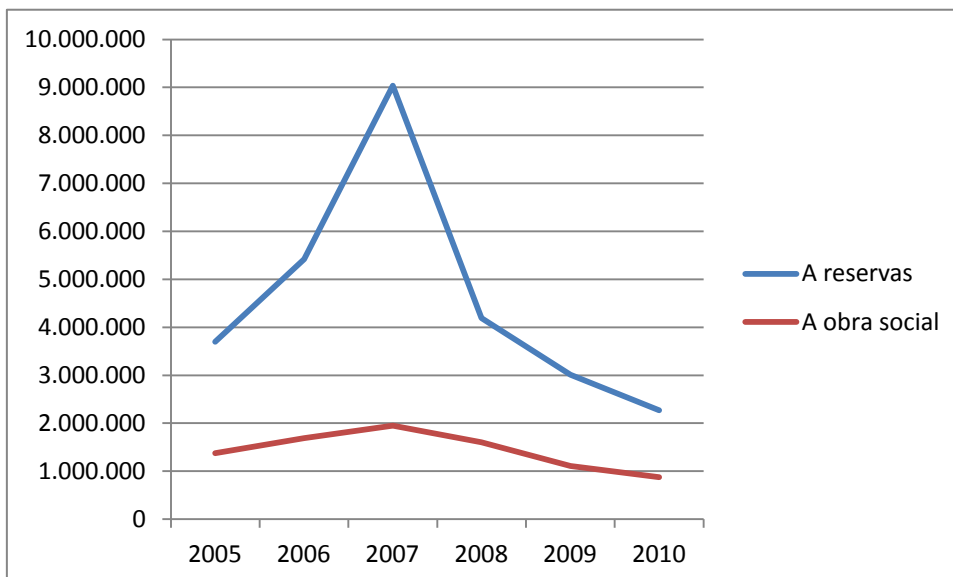
Per tal de millorar els acords presos a Basilea I, sorgí Basilea II (CBE 3/2008). Aquest acord cobria el risc de crèdit, així com també el risc de mercat i el risc operacional. Cal esmentar, també, que es mesurava el risc ajustat al perfil de risc de cada entitat. Per tant, es va decidir mantenir aquest 8% però de la següent forma: per cada euro d'actiu que concedeixi l'entitat financera ha d'immobilitzar el 8% de la ponderació de risc que li correspongui a aquell actiu.

La solvència de les caixes d'estalvi es veu afectada per la problemàtica del risc de morositat, l'augment dels crèdits impagats principalment pel fet de que, com hem explicat anteriorment, les caixes d'estalvi tenen poca capacitat de finançament davant situacions adverses. Cal indicar que, des de 1981, la solvència de les caixes d'estalvi havia estat superior que la del sector bancari. Ara bé, la crisi econòmica ha deteriorat i ha afectat més les caixes d'estalvi que els bancs, reflectint així la major exposició de les caixes al risc immobiliari. Cal indicar que des de l'any 2007, amb la reducció dels marges de negoci ha provocat que l'autofinançament de les caixes s'hagi reduït de forma significativa. Aquesta situació ha afectat de forma significativa a les caixes d'estalvi, ja que com hem dit abans, tenen menys opcions que els bancs per generar recursos propis.

Cal indicar que la solvència és la capacitat que tenen les caixes d'estalvi per fer front a les seves obligacions, poder pagar els deutes i complir amb els seus compromisos. Per a analitzar la solvència de les caixes d'estalvi s'utilitza la Ràtio Tier 1, que mesura la fortalesa d'aquestes entitats. Més concretament, la Tier 1 mesura el capital bàsic d'una entitat i les participacions preferents d'aquestes. Per tant, aquesta ràtio es pot incrementar de dues maneres: o a través de l'emissió de quotes participatives, que com hem dit al llarg del present treball es troben molt limitades i generen una profunda desconfiança als inversors o a través de l'emissió de participacions preferents. Una ràtio Tier1 elevada suposa que és té una elevada solvència i per el contrari, si la ràtio resulta baixa, es pot arribar a una situació d'insolvència.

Font: Elaboració pròpia amb dades de la CECA

Font: Elaboració pròpia amb dades de la CECA

Per tal d'entendre millor el funcionament de la distribució dels beneficis, i per tant, el finançament de la pròpia caixa d'estalvi, faré una menció a la normativa aplicable. Cal indicar que la normativa fa referència a dos àmbits: solvència de la caixa i distribució de l'obra social. Pel que fa a la solvència, les caixes d'estalvi han de destinar a reserves o a fons de provisió no imputables a riscos específics, un 50%, com a mínim, dels seus excedents líquids. Ara bé, aquest percentatge pot ser reduït pel Banc d'Espanya quan els recursos propis superin en més d'un terç els mínims requerits. Aquesta regla general de destinar un mínim del 50% a reserves o a fons de provisions no imputables a riscos específics presenta una excepció en el cas d'incompliment del coeficient de solvència. Així, quan una entitat tingui un dèficit de recursos propis superior al 20% dels mínims requerits, haurà de destinar a reserves la totalitat dels beneficis o excedents nets. En canvi, si el dèficit és igual o inferior al 20%, la

caixa d'estalvis afectada haurà de distribuir els seus resultats consultant prèviament l'autorització del Banc d'Espanya, que establirà el percentatge mínim a destinar a reserves.

Pel que fa a la distribució a l'obra social, el Reial Decret 2290/1977 ens diu que les caixes d'estalvi han de destinar la totalitat dels excedents que no hagin d'integrar les seves reserves, a la realització d'obres socials. El destí principal dels fons que les caixes apliquen a l'obra social és: sanitat pública, investigació, ensenyament, cultura i serveis d'assistència social.

Per tant, en un món obert i amb tanta competència, l'escassa capacitat d'accés de les caixes als mercats de capital afecta a l'obra social de les mateixes.

Ara bé, el problema de la falta de capitalització de les caixes es va intentar solucionar mitjançant la creació de les quotes participatives l'any 1988, un instrument específic de les Caixes d'Estalvi que té, des del punt de vista dels recursos propis, la mateixa funció que les accions ordinàries. Les quotes participatives són instruments financers emesos per les caixes d'estalvi que permeten als inversors obtenir una rendibilitat anual i participar al repartiment de beneficis de l'entitat. A més, les quotes participatives es poden comprar i vendre en Borsa, és a dir, tenen l'avantatge de ser líquides i per tant, ofereixen la possibilitat al seu propietari d'obtenir un benefici en cas de revalorització de les mateixes. La regulació d'aquests instruments, que es va duu a terme l'any 1988, les va fer fracassar. No hi va haver cap caixa que utilitzés aquest valor, tan sols va ser realitzada una emissió per la Confederació Espanyola de les Caixes d'Estalvi pels seus membres. Les principals raons d'aquest fracàs foren:

- Complexitat, elevat cost i rigidesa de les normes jurídiques en comparació amb el deute subordinat.
- El rebuig que gran part del sector de les caixes d'estalvi i de la classe política han tingut sempre cap a les quotes participatives que, tot i no tenir drets polítics, s'han percebut com una possible via de privatització de les caixes.

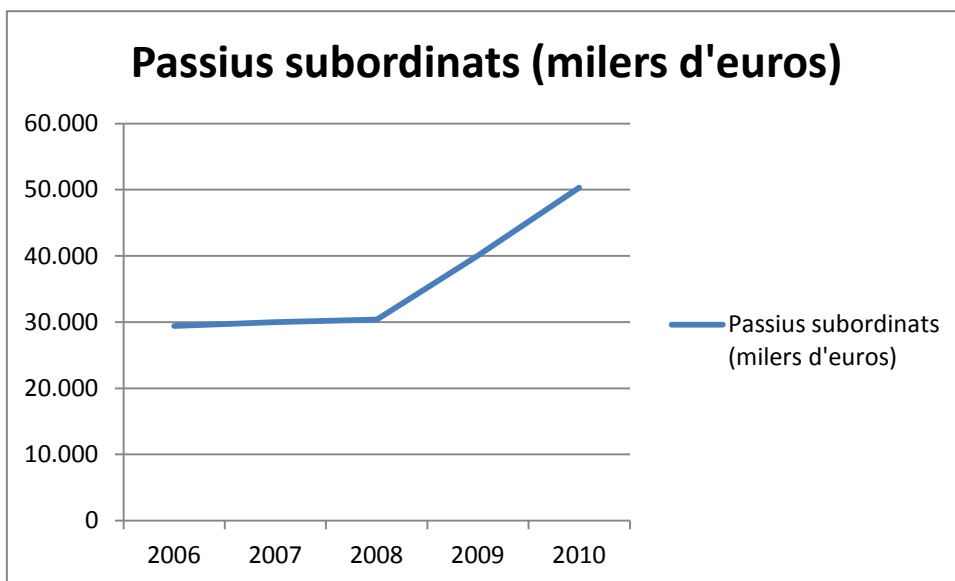
Per tant, la inviabilitat de les quotes com a instrument de capitalització va propiciar que es portés a terme una important reforma per tal de millorar la seva regulació:

- Un nou règim per a les quotes participatives → Real Decret 302/2004 de 20 de febrer

Per tant, degut a aquestes mesures es varen introduir les quotes participatives al sector de les caixes d'estalvi espanyoles per tal d'augmentar els fons propis i millorar les ràtios de solvència. Ara bé, l'única caixa d'estalvis espanyola que va emetre quotes participatives fou la CAM, ja que aquestes varen fracassar. La CAM va començar a emetre quotes participatives per tal d'augmentar els seus fons propis, i per tant, millorar les seves ràtios de solvència. Va començar a emetre-les l'any 2008, quan l'etapa d'expansió econòmica arribava a la fi i començava l'etapa de recessió que estem vivint actualment. És per aquest motiu que aquesta entitat va voler captar fons mitjançant les quotes

participatives per intentar mantenir els seus fons propis i la seva solvència. Ara bé, aquesta iniciativa que va duu a terme la CAM no fou seguida per cap caixa d'estalvis ja que les condicions de les quotes participatives eren molt inferiors a les de les accions, ja que per exemple, només concedien drets de caire econòmic i no polític.

Com hem vist anteriorment, una altra font de finançament de les caixes d'estalvi és a través del deute subordinat. El següent gràfic ens il·lustra l'evolució dels passius subordinats de les caixes d'estalvi en milers d'euros.

Font: Elaboració pròpia amb dades de la CECA

Ara bé, hi ha hagut molta renou i molts de problemes a les caixes d'estalvi amb el tema del deute subordinat. Com hem explicat abans, el benefici o el pagament del cupó del deute subordinat està subjecte a l'existència de beneficis per part de la caixa d'estalvi i al compliment dels coeficients de capital. Ara bé, si la caixa d'estalvi veu afectada la seva solvència, entra en pèrdues o no arriba a uns beneficis estipulats per contracte, l'inversor es queda sense el cupó pactat. Com podem veure al gràfic, els bons subordinats es varen vendre més entre els anys 2007 i 2010 amb l'objectiu principal d'obtenir capital i recursos i conseqüentment, millorar la seva solvència. Cal indicar que la majoria de les persones afectades pel problema del deute subordinat són les persones majors, que sense estar suficientment informades del que realment compraven, van confiar plenament amb l'entitat financera i han vist que els seus estalvis els hi han quedat atrapats. En l'actualitat són moltes famílies que estan fent revoltes i estan denunciant per via judicial a moltes entitats financeres per tal de recuperar el que consideren que és seu i que han perdut degut a la mala comercialització dels productes de les entitats financeres.

Com podem veure en aquesta imatge, aquesta persona major duu a terme una protesta ja que els seus estalvis han quedat atrapats a Catalunya Caixa.

5.1.2 PROBLEMES DE GOVERN CORPORATIU A LES CAIXES D'ESTALVI

El Govern Corporatiu és el conjunt de principis i normes que regulen el disseny, la integració i el funcionament dels òrgans de govern de les caixes d'estalvi. És a dir, el govern corporatiu de les caixes d'estalvi comprèn la forma per la qual el negoci financer és dirigit pel consell d'administració i l'alta direcció de l'entitat. Per tant, el govern corporatiu comprèn la forma en què s'estableixen els objectius corporatius, es gestiona el negoci diari de la caixa, es protegeixen els interessos dels impositors, etc. A més, les caixes d'estalvi espanyoles estructuren el seu govern intern al voltant de tres òrgans rectors:

- Assemblea General → òrgan suprem de representació, govern i decisió de les caixes d'estalvi i està constituïda per les representacions dels interessos socials i col·lectius del seu àmbit d'actuació.
- Consell d'Administració → òrgan que s'encarrega de l'administració i gestió financera, així com també de l'Obra Social de la caixa, per tal de complir els seus objectius.
- Comissió de control → té el principal objectiu de controlar que la gestió del Consell d'Administració es compleixi amb la màxima eficàcia i precisió, dins les línies generals d'actuació assenyalades per l'Assemblea general i de les directrius referents de la normativa financera.

Cal indicar, també, que totes les caixes d'estalvi elaboren un informe anual de Govern Corporatiu, i aquest és l'instrument pel qual aporten la informació més exhaustiva sobre les seves estructures (funcionament dels Òrgans de Govern) i les pràctiques de govern intern (control de les operacions vinculades, les estructures de negoci, els sistemes de control de riscos i el sistema de

retribucions). Aquest informe s'aprova anualment pel Consell d'Administració de l'entitat i té les següents funcions principals:

- Proporcionar als inversors la informació completa i precisa sobre el funcionament de la caixa de manera que puguin adoptar les seves decisions d'inversió amb la màxima eficàcia possible.
- Satisfer la necessitat d'informació dels clients, treballadors, supervisors i, en general, de tots els *stakeholders* interessats en la vida diària de la caixa.

Cal esmentar, també, que les principals crítiques que han sofert les caixes en relació a l'estructura del seu govern són:

- Dins els òrgans de govern de les caixes, es dona entrada a varis grups d'interès: entitats fundadores, Administracions Públiques, impositors i empleats. La capacitat d'unir els interessos i objectius d'alguns d'aquests grups, com per exemple els impositors, resulta força complicat, i en ocasions, s'ha arribat a la conclusió que són drets de vots manipulables per altres grups d'interès, inclòs els executius de l'entitat.
- Existeixen conflictes d'interès en els grups esmentats anteriorment. Per exemple, les Comunitats Autònomes participen a la gestió de les caixes i, al mateix temps, són clients (depositants i prestataris) i tenen competències regulatòries i supervidores dins les pròpies caixes d'estalvi. A més, cada Comunitat Autònoma que participa en la caixa d'estalvis té els seus propis objectius de política econòmica, i, per tant, la política creditícia i inversora de les caixes es pot veure influenciada pels interessos concrets de les Comunitats Autònomes.

Així mateix, la participació de les comunitats autònomes als òrgans de govern de les caixes planteja alguns problemes importants des del punt de vista del compliment de les recomanacions relatives a les millors pràctiques de supervisió. A més, tal com ens diu el principi d'independència de la funció supervisora que recull el Comitè de Basilea, el fet de que una mateixa administració pública participi en la gestió d'una entitat i, al mateix temps, sigui competent per exercir la seva supervisió, pot generar conflictes d'interès. Podem veure, també, que algunes comunitats autònomes designen membres dels òrgans de govern de les caixes d'estalvi on hi posseeixen competències de regulació i supervisió. Per tant, la presència als òrgans de govern de les caixes de persones directament designades per les comunitats autònomes, resulta incompatible amb el principi d'independència de la funció supervisora de les caixes duta a terme per aquests membres executius, i pot limitar l'autonomia de decisió en l'entitat.

Per solucionar aquestes influències es varen adoptar l'any 2010 una sèrie de mesures per tal d'equilibrar els poders dins els òrgans rectors de les caixes d'estalvi. Aquesta reforma suposà que el càrrec de membre dels òrgans de govern d'una caixa d'estalvis serà incompatible amb qualsevol càrrec polític i amb un alt càrrec de les Administracions Públiques. A més, dins aquest nou context s'elimina les Comunitats Autònomes com a representants dels interessos col·lectius en l'Assemblea general de les caixes i es suprimeix el

representant de les Comunitats Autònomes en la Comissió de control per tal d'evitar conflictes d'interès entre gestió i supervisió de les caixes. Per altra banda, la representació de les Administracions Públiques i entitats i corporacions de drets públics als òrgans de govern de les caixes d'estalvi no podrà superar el 40% del total dels drets de vot en cada un dels òrgans. Per acabar, també es limita el nombre de vocals als consells, que no podrà ser inferior a 13 ni superior a 17 i s'exigeix que la majoria dels vocals del Consell d'administració posseeixin els coneixements i l'experiència necessària per duu a terme les seves funcions.

Resulta important destacar, també, que totes les entitats bancàries (bancs, caixes i cooperatives) estan subjectes a les mateixes regles de supervisió: normes d'informació contable, control intern, adequada gestió del risc i requisits de solvència, etc. A més, podem dir que segueixen les directrius sobre govern corporatiu del Comitè de Basilea, que resulten homogènies per a les diferents formes de propietat tenint les seves pròpies particularitats. En el cas de les caixes d'estalvi, per la seva pròpia naturalesa, la normativa posa especial èmfasi en l'estructura, la composició, la designació i les funcions principals dels òrgans rectors de les entitats, i al control i la transparència de la gestió. Aquest major èmfasi es degut a la major sensibilitat social, la possible influència política, els interessos particulars dels administradors i gestors, entre d'altres.

Cal indicar, també, que l'element bàsic que caracteritza qualsevol anàlisi sobre el govern corporatiu de les caixes d'estalvi és l'absència de control de la propietat sobre la direcció, ja que no existeix qui posseeixen els drets de propietat que puguin actuar com a agents de control, i tampoc existeix mercat per aquests drets. Per tant, els fonaments d'un bon govern de les caixes d'estalvis s'ha d'orientar cap a un doble objectiu:

- La identificació dels conflictes interns que són específics de les caixes d'estalvis, per derivar de la seva pròpia naturalesa jurídica i econòmica.
- La proposta d'uns sistemes i principis que permetin una gestió adequada d'aquests conflictes.

Pel que fa al primer objectiu, els possibles conflictes de interès dins les caixes d'estalvi podrien ser:

- Conflictes sobre el control dels directius per part dels fundadors i entitats públiques locals i autonòmiques
- Conflictes entre directius i empleats amb la resta d'agents
- Conflictes de missions i objectius entre fundadors i entitats públiques que participen en la designació dels òrgans rectors
- Conflictes de classe entre empleats i la resta de membres del consell
- Conflicte de serveis, provocat pels impositors, membres del consell, amb els directius i la resta de membres del consell.

Per tant, l'existència d'interessos divergents i l'asimetria informativa entre els diferents grups del consell i els directius pot donar lloc a un problema d'agència. Tot això, juntament a la inexistència de control del mercat de capitals genera la necessitat de dissenyar una política d'incentius i sistemes de

vigilància i control sobre els executius, per tal de que hi hagi tensió en la recerca d'una màxima eficiència en l'activitat. A més, cal indicar la importància de la disciplina que imposa la competència als mercats de serveis financers. Per tant, els mecanismes interns necessaris per assegurar la tensió que hem nomenat anteriorment són: política d'informació i transparència, responsabilitat i equilibri de poders.

Com hem comentat en l'apartat de la introducció, una de les principals causes de la caiguda de les caixes d'estalvi foren els problemes de govern corporatiu (conflicte d'interessos, males decisions, etc.) i de gestió de les pròpies caixes. Resulta important indicar que el principal problema que ha existit ha estat la unió dels interessos polítics, la falta de professionalitat i els incentius per a un creixement a curt termini, desequilibrat i insostenible. Cal indicar que duu a terme un bon govern constitueix una de les responsabilitats fonamentals de qualsevol empresa ja que és impossible un bon funcionament de qualsevol empresa amb un sistema de govern ineficaç.

Cal indicar, també, que s'han dut a terme varis estudis per tal de comprovar si la politització de les caixes d'estalvi influïa en els resultats de les mateixes. Per exemple, García Cestona y Surroca (2007) varen portar a terme un estudi de les diferències en termes de resultats entre les caixes formalment controlades per institucions no polítiques, principalment impositors i treballadors, i les controlades per les autoritats regionals i locals. La conclusió que varen obtenir aquests economistes fou que les caixes menys influenciades per poders polítics i autoritats públiques es centraven en la maximització del benefici i en l'accés universal als serveis financers, generant millors resultats. Pel contrari, quan les caixes d'estalvi estan controlades per les Administracions Públiques, el seu objectiu principal és la contribució al desenvolupament regional. L'altre problema que apareix en el govern corporatiu de les caixes d'estalvi és la falta de simetria en la informació que disposen uns i altres, els problemes propis dels processos de decisió col·lectiva i les dificultats per alinear els interessos al voltant d'uns objectius ben definits per la societat.

És per aquest motiu que resulta força important l'adopció de practiques eficients de govern corporatiu per tal d'assegurar i mantenir la confiança en les pròpies caixes d'estalvi. Per tant, és lògic pensar que una de les principals causes de la crisi bancària, i més concretament, la crisi en les caixes d'estalvi, radica en gran part al govern corporatiu dèbil de les mateixes.

5.2 DESEQUILIBRIS ACUMULATS

5.2.1 RISC IMMOBILIARI, MOROSITAT I RENDIBILITAT

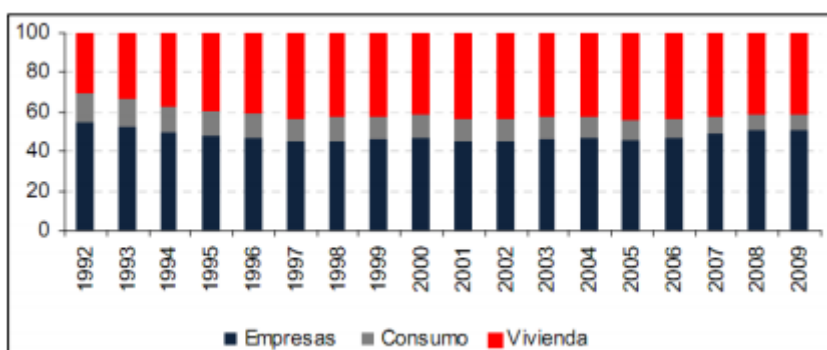
Un altre causa fonamental de la caiguda de les caixes d'estalvi a Espanya va ser l'elevat risc que varen prendre en les seves inversions. Cal indicar que les caixes d'estalvi espanyoles varen optar per transformar l'estructura dels seus balanços cap a uns actius considerats d'elevat risc. Per tant, durant l'època de bonança econòmica, els actius de les caixes d'estalvi varen augmentar principalment degut al increment de la cartera creditícia al sector privat resident

a Espanya (crèdit a activitats productives i altres sectors residents i crèdit a les llars per a la compra de vivendes).

Aquest augment considerat de l'actiu també fou causat, en menor mesura, pel finançament a l'exterior i les carteres de valors, on es va produir un cert desplaçament des de carteres de renda fixa a participacions en renda variable. Per tant, l'augment del risc mitjà fou el resultat de la transformació del negoci de les caixes d'estalvi, passant a convertir-se plenament en entitats de crèdit, aprofitant les seves avantatges d'informació i millorant les seves capacitats de gestió. Ara bé, les caixes d'estalvi sabien que estaven exposades, degut al seu creixement, als perills associats al seu caràcter regional i local, amb les limitacions que això podia implicar per a la millor diversificació del risc, als riscos d'unes fortes concentracions geogràfiques i sectorials (per exemple el crèdit a la promoció immobiliària), entre d'altres. Per tant, aquests nivells de concentració de la cartera creditícia al finançament de la construcció i la promoció immobiliària presenta un important nivell de risc, que requeria una forta vigilància i una intensificació dels controls interns per tal de fer front a una hipotètica contracció del sector de la construcció.

Ara bé, com tot sabem, a partir de l'any 2007 l'escenari econòmic espanyol i mundial va canviar per complet. A Espanya va entrar la forta crisi econòmica i va afectar sobretot al sector de la construcció abans esmentat i va desencadenar amb el que es coneix com a "La bombolla immobiliària". Per tant, com he explicat anteriorment, les caixes d'estalvi es varen veure fortament afectades. El següent gràfic il·lustra l'evolució dels tipus de crèdit de les caixes d'estalvi al llarg del període que va des de 1992 fins l'any 2009. Com hem dit anteriorment, el crèdit de les caixes d'estalvi es va destinar principalment al sector immobiliari i a les grans empreses.

Mapa 3: Evolució del tipus de crèdit de les caixes d'estalvi (percentatge sobre el total)

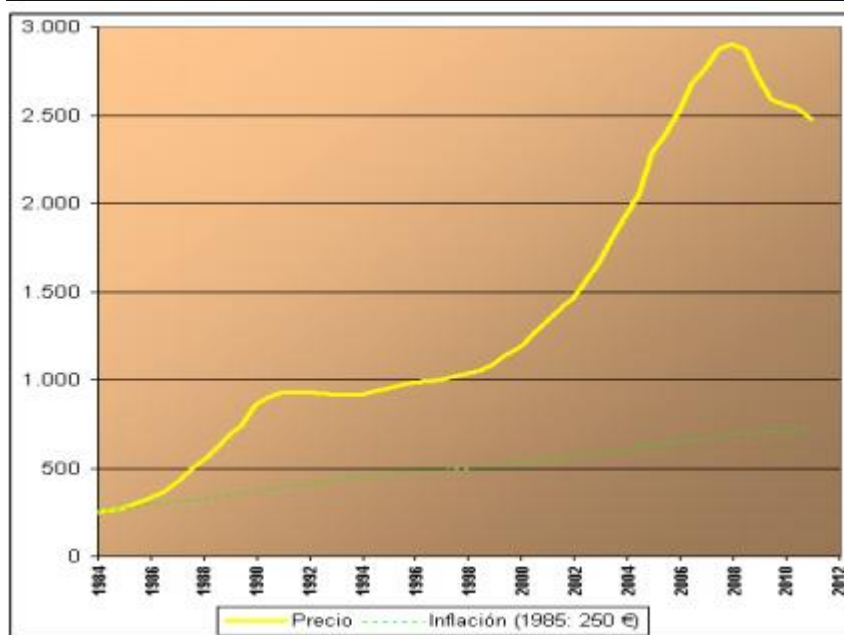

Font: El país

Cal indicar que durant aquesta època del "boom" de la construcció, les caixes varen proporcionar una major quantitat de crèdits hipotecaris que els bancs.

És important ressaltar que el principal símptoma d'aquest "boom immobiliari" fou l'augment desorbitat dels preus, que fou molt superior al de l'IPC. El següent gràfic il·lustra aquest augment dels preus nominals de la vivenda a Espanya, i es basa en el preu en € dels metres quadrats. Com podem veure, l'any 2008, el preu nominal en euros del metre quadrat es situava als 3000€, una xifra que es pot considerar històrica i que va ser el detonant de la crisi del sector de la construcció. Des de l'any 2008 fins l'actualitat, el preu nominal de la vivenda ha baixat, i encara està baixant i ho seguirà fent durant els pròxims anys.

Mapa 4: Preu nominal de la vivenda nova a Espanya (€/m²)

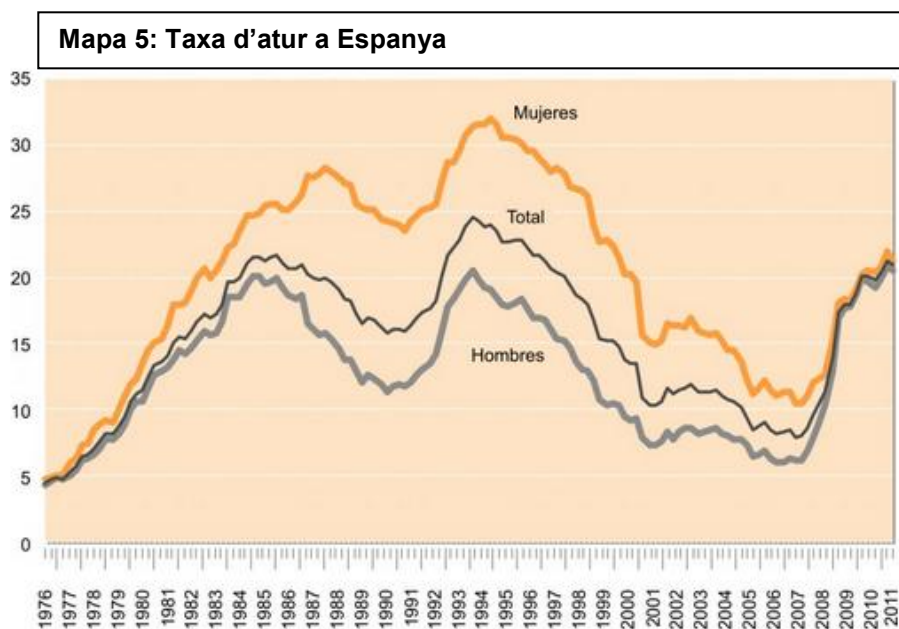

Font: El país

És lògic pensar que la primera conseqüència d'aquest augment en el preu de les vivendes fou que els constructors i promotors immobiliaris es van dedicar a invertir de cada vegada més, comprant més terrenys i construint. Ara bé, com hem dit abans, a partir de l'any 2008, va caure la demanda així com també el preu de les vivendes. Cal esmentar que durant aquesta època del "boom" immobiliari es va canviar completament de model, passant d'un model basat en petits clients que demanaven petits crèdits a un model basat en les grans promocions immobiliàries. A més, també es va dur a terme un canvi complet de mentalitat, fins arribar al punt que les caixes ja varen canviar d'objectius, passant de treballar pel desenvolupament social del territori on operaven a intentar guanyar quota de mercat. I és aquí on apareixen els poders públics (comunitats autònomes, diputacions, etc) que, com s'ha demostrat, varen prendre unes decisions fortament equivocades per tal d'intentar guanyar quota de mercat. Per tant, podem veure que la gran majoria de partits polítics eren els que decidien qui formaven els òrgans rectors de les caixes d'estalvi. A més,

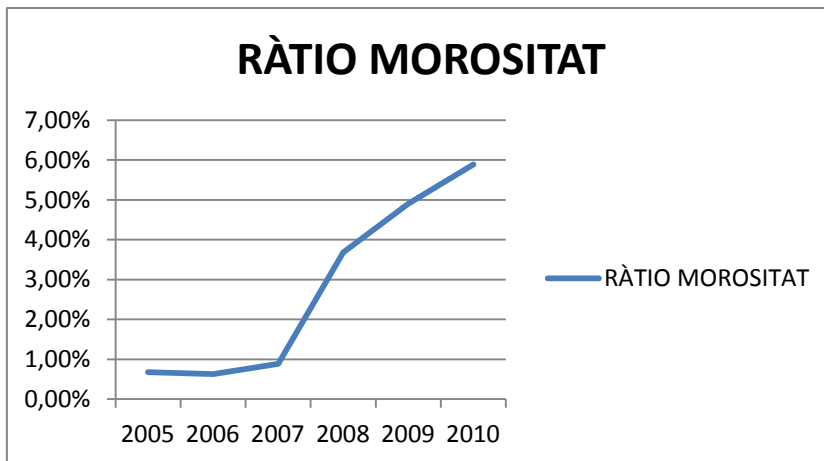
podem veure que es va formar un fort cercle viciós entre la part política, financera i immobiliària.

Per tant, arribem a la conclusió de que les caixes d'estalvi van dur a terme inversions molt arriscades al sector de la construcció amb elevat risc d'impagament, fet que els hi ha passat i els hi està passant factura en aquests moments ja que quan va entrar la crisi econòmica a Espanya moltes famílies, empreses no varen poder fer front a aquests crèdits hipotecaris i es varen convertir en morosos. Com podem veure al següent gràfic, a partir de l'any 2007, quan va entrar la crisi econòmica a Espanya, la taxa d'atur ha augmentat passant de gairebé el 5% l'any 2007 al 20% l'any 2011. Per tant, l'augment de la taxa d'atur ha provocat que les famílies espanyoles no puguin fer front al pagament de les hipoteques i dels crèdits, cosa que ha provocat que la taxa de morositat augmentés, com veurem al pròxim gràfic.

Fuente: Elaboración Fundación Encuentro a partir de INE, *Encuesta de Población Activa*, varios números.

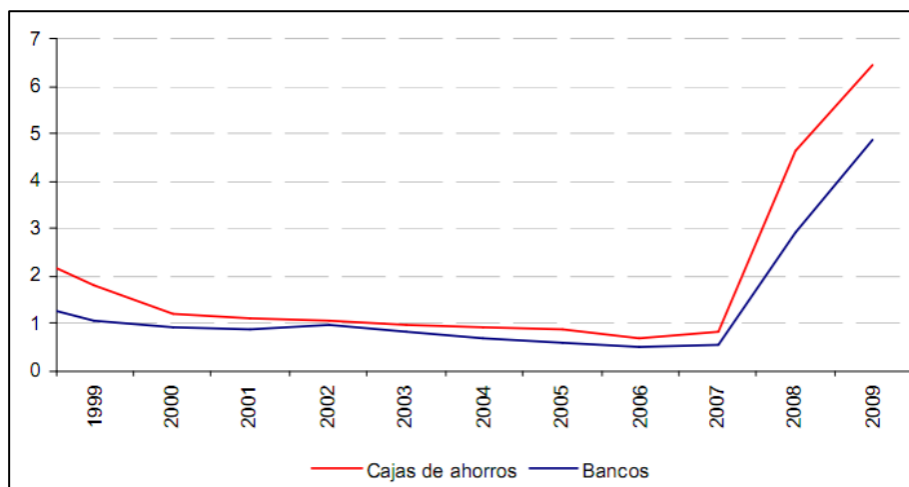
Com hem comentat abans, la crisi econòmica que està vivint el nostre país ha afectat fortament al nivell de morositat i per tant, s'han anat deteriorant les ràtios de solvència. En el següent gràfic (dades agregades de les caixes d'estalvi abstrètes de la CECA) podem veure que la taxa de morositat del crèdit (crèdits de dubtós cobrament/total del crèdit atorgat) ha anat en augment des de l'any 2007, coincidint amb l'inici de la crisi econòmica. Convé destacar que un crèdit és considerat de dubtós cobrament quan passa un mínim de tres mesos sense que s'aboni la quota d'amortització del crèdit.

Font: Elaboració pròpia amb dades de la CECA

Com veurem reflectit en el següent gràfic, un fet que afectà molt a la taxa de morositat de les caixes d'estalvi fou la influència del sector immobiliari i la gran quantitat de crèdits hipotecaris que varen donar aquestes caixes. Per tant, podem veure que les caixes d'estalvi tenen una major taxa de morositat en

Mapa 6: Evolució de les taxes de morositat de les empreses per tipus d'entitat financera. (percentatge sobre el total)

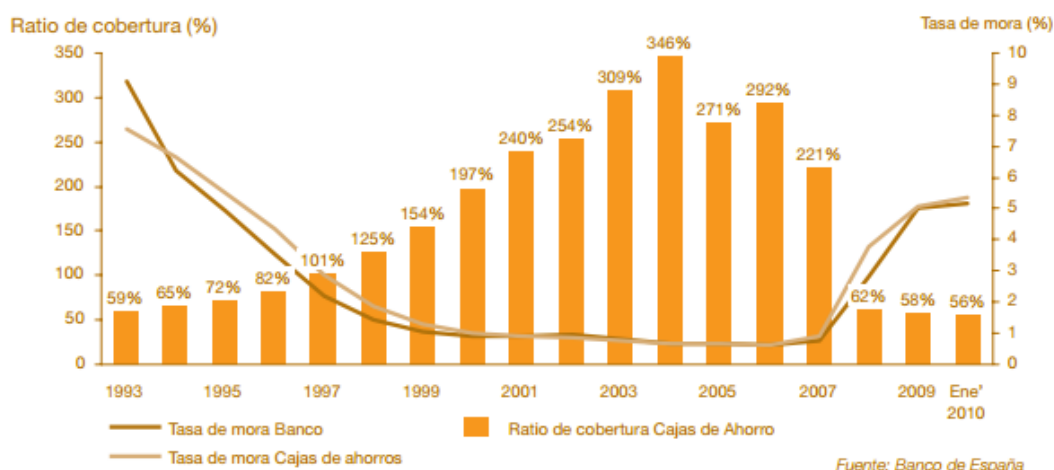

Font: Banc d'Espanya

Un altre gràfic que és important destacar és el següent, que ens indica les taxes de morositat dels bancs i les caixes d'estalvi, comparades amb la ràtio de cobertura de les caixes. Cal indicar que la ràtio de cobertura és un indicador de la solvència de l'entitat, i, per tant, una ràtio de cobertura elevada ens indica una forta capacitat de solvència i una millor defensa en èpoques de crisi econòmica ja que els recursos propis de l'entitat podrien absorbir fàcilment les pèrdues. En canvi, una ràtio amb valors petits ens indica que la major part de l'actiu fa referència a crèdits, cosa que podria dificultar a l'entitat a l'hora de fer front al pagament dels deutes. Per tant, en èpoques de recessió econòmica no

existiria la possibilitat de compensar les pèrdues amb recursos propis i podria portar a l'entitat en situacions d'insolvència.

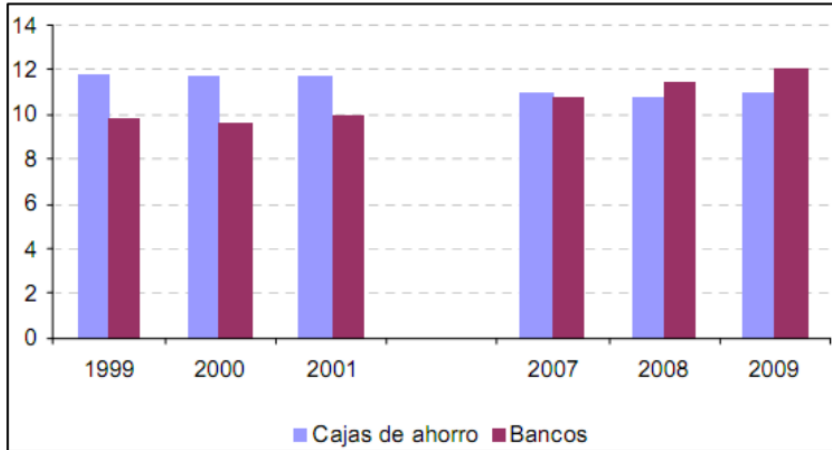
Mapa 7: Taxa de morositat dels bancs i de les caixes juntament amb la ràtio de cobertura.

Com podem apreciar en el gràfic, a partir de l'any 2007, que és quan s'inicia el període de recessió econòmica, les taxes de morositat han augmentat desorbitadament, i el que és encara més greu, les ràtios de cobertura s'han situat en percentatges pèssims que empitjoren encara més la situació de les caixes d'estalvi. La principal conseqüència d'aquest augment de la morositat és que la solvència de les caixes d'estalvi es troba en perill. Cal esmentar que la solvència mesura el nivell pel qual els actius corrents d'una societat excedeixen dels seus passius corrents i es defineix com la capacitat financera que té una entitat per complir les seves obligacions a curt termini i els recursos amb què conta per fer front a aquestes obligacions.

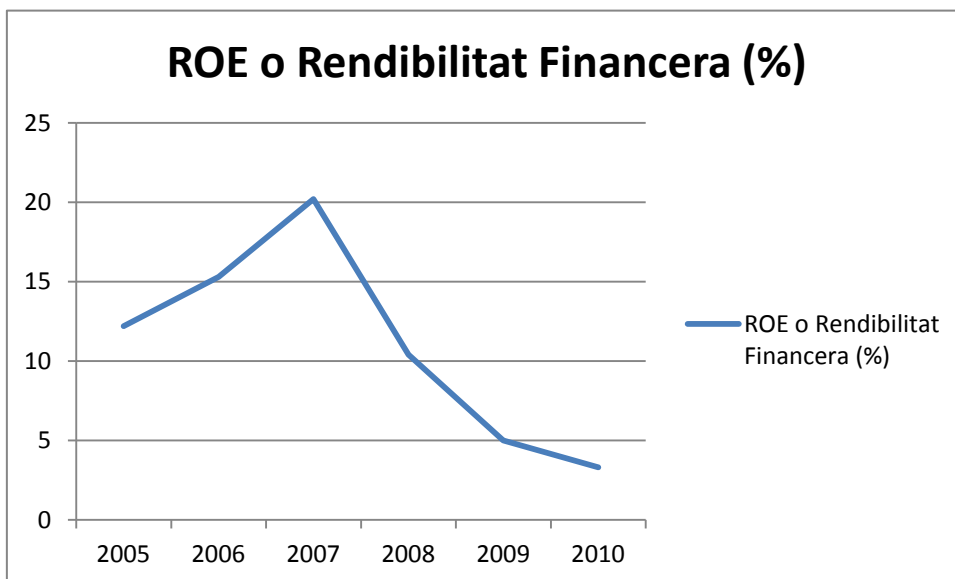
El gràfic que mostrem a continuació ens mostra l'evolució del coeficient de solvència abans de la crisi i després de la crisi. Com podem apreciar, fins poc abans de la crisi econòmica eren les caixes d'estalvi les que tenien millor solvència respecte als bancs. Ara bé, amb la crisi econòmica i la crisi del sector de la construcció va fer que la situació s'invertís degut principalment a la influència del risc immobiliari a les caixes d'estalvi que fou major que als bancs.

Mapa 8: Evolució coeficient de solvència de bancs i caixes d'estalvi.
(percentatge sobre el total)

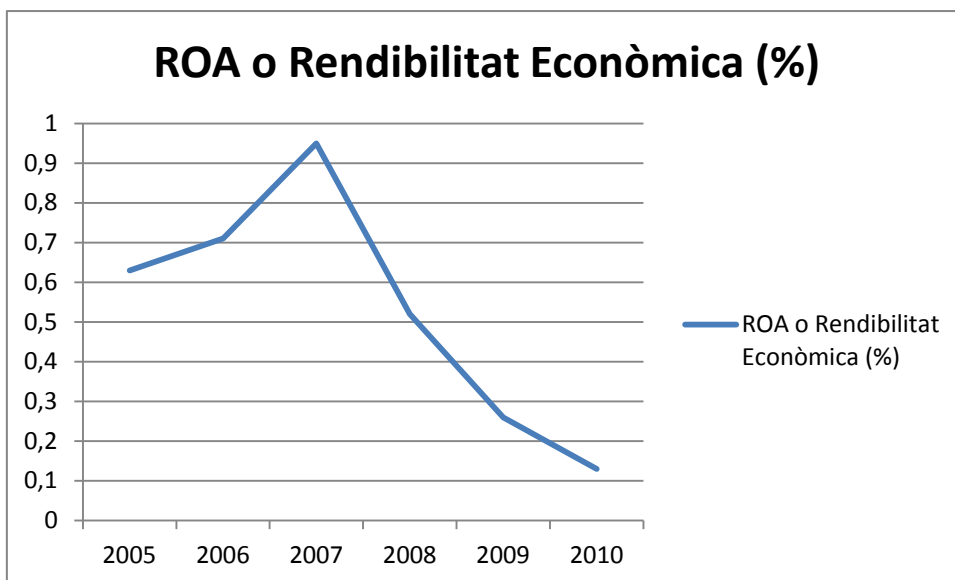
Font: Banc d'Espanya

Pel que fa a la rendibilitat, convé analitzar detalladament l'evolució del ROE i del ROA. Pel que fa al ROE o rendibilitat financera (Return on equity), podem dir que relaciona el benefici net que obtenen les caixes d'estalvi amb els recursos propis de les mateixes. Com podem veure al següent gràfic, ens trobem amb les mateixes situacions anteriors: a partir de l'any 2007 els beneficis de les caixes d'estalvis varen baixar de forma molt accentuada, cosa que va afectar com podem veure a la rendibilitat financera de les caixes d'estalvi.

Font: Elaboració pròpia amb dades de la CECA

Pel que fa al ROA (BAIL / ACTIVO TOTAL) o rendibilitat econòmica (Return on Assets), podem dir que mesura l'eficiència en l'ús dels actius de l'entitat, és a dir, analitza la rendibilitat de l'actiu independentment de com està finançat, sense tenir en compte l'estructura del passiu. Per tant, a l'hora d'analitzar la rendibilitat d'una caixa d'estalvis el ROA ens indica si l'empresa obté un benefici suficient en relació amb els actius que inverteix per obtenir aquests beneficis. Com podem veure al següent gràfic, la rendibilitat econòmica del conjunt de les caixes d'estalvi segueix les mateixes directrius que la Rendibilitat Financera, ja que a partir de l'any 2007 els beneficis de les caixes es veuen fortament reduïts. Per tant, arribem a la conclusió que la majoria de les caixes d'estalvi han deixat de ser rendibles degut a tots els problemes que hem anat explicant i, a dia d'avui, el sector de les caixes d'estalvi ha patit una forta reestructuració que explicarem més endavant.

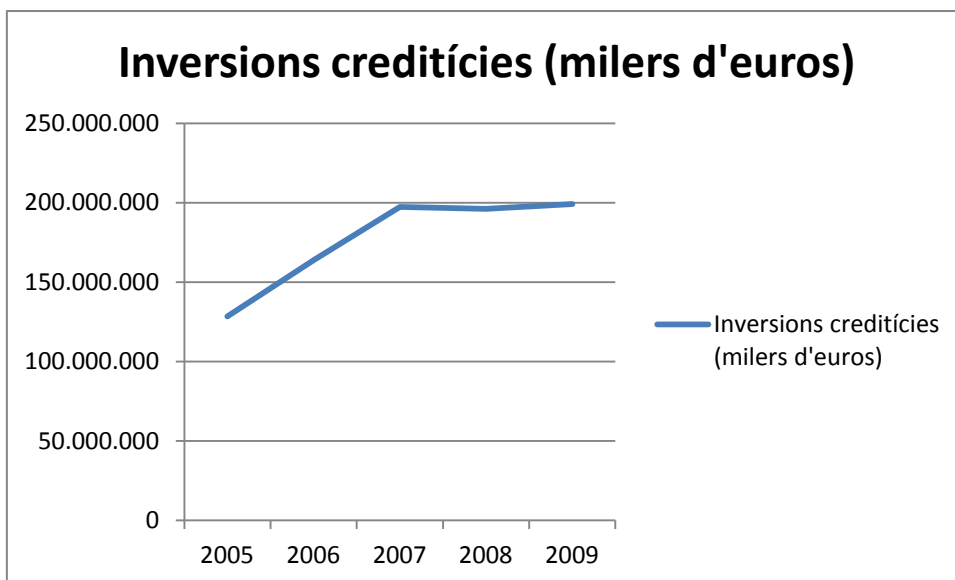

Font: Elaboració pròpia amb dades de la CECA

6. CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS DE BARCELONA ("LA CAIXA")

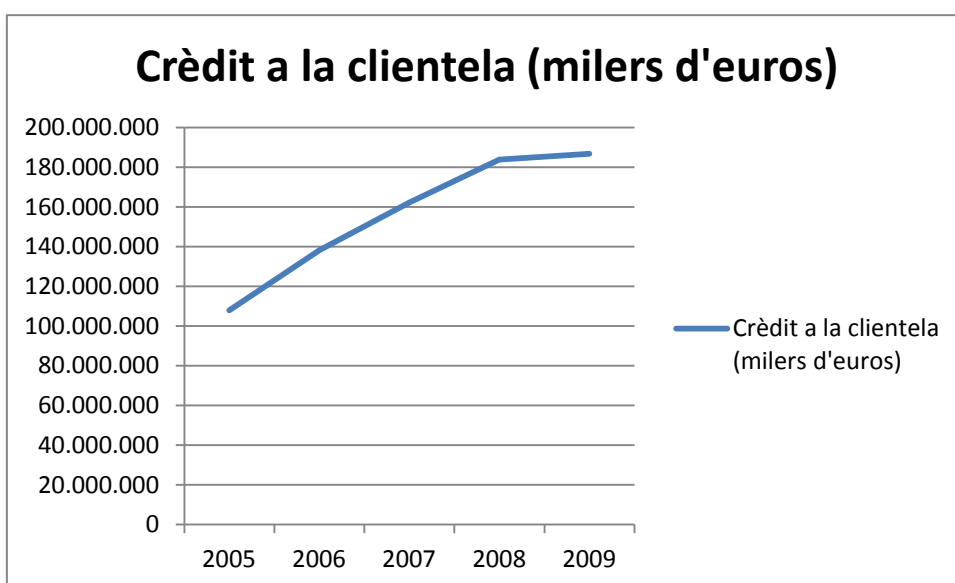
Després d'haver analitzar globalment el sector de les caixes d'estalvi i algunes diferències amb els bancs i per tal de mostrar de manera més pràctica el que he explicat anteriorment sobre la "bombolla immobiliària" i les taxes de morositat, he portat a terme un anàlisi dels estats financers de "La Caixa" i el seu procés de reestructuració fins a convertir-se amb CAIXABANK. Cal indicar que he cregut convenient escollir les dades que comprenen el període que va des de 2005 fins 2010 ja que fou quan més significativa va ser aquesta caiguda de les caixes d'estalvi i fou quan varem entrar completament a la crisi econòmica que encara estem vivint. A més, a partir de l'any 2010, moltes caixes d'estalvi varen ser intervingudes, deixant de funcionar com a tal i varen passar un procés que es coneix amb el nom de bancarització, que explicarem més endavant.

La primera dada analitzada ha estat la partida "Crèdits a clients", que serà el punt de partida de l'anàlisi que desenvoluparé. Cal indicar que la partida crèdits a clients es situa al balanç dins l'actiu, més concretament a l'apartat d'inversions creditícies. Com podem veure al següent gràfic, les inversions creditícies de "La Caixa" van augmentar desorbitadament fins ben entrat l'any 2007, que és el punt d'inflexió en la caiguda de les caixes d'estalvi que ha patit el sistema financer espanyol.

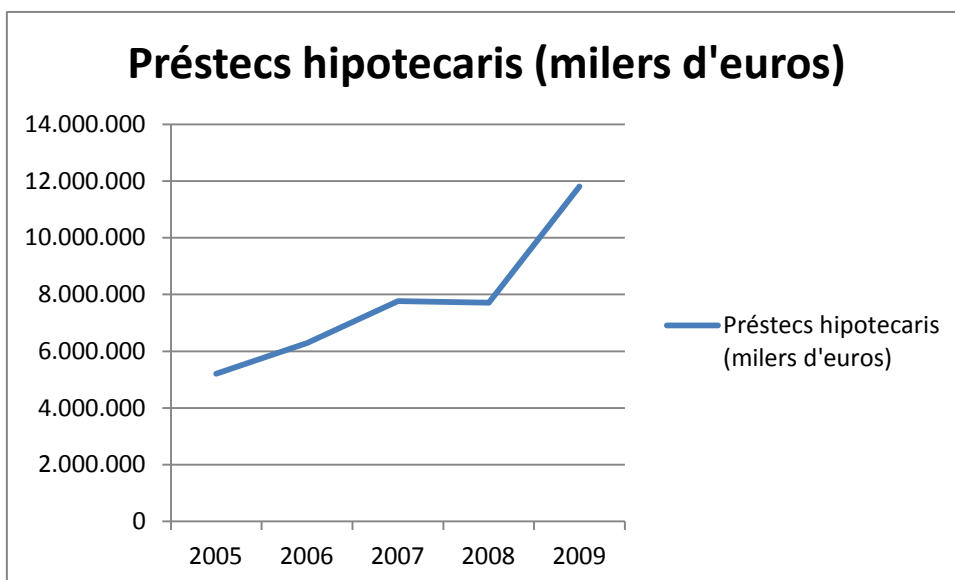
Font: Elaboració pròpia amb dades de la CNMV

A més, com he comentat anteriorment, analitzarem la partida crèdits a clients que serà el punt de partida del nostre anàlisi. Com podem apreciar al gràfic, "La Caixa" va concedir un nombre molt elevat de crèdits a la clientela. La majoria d'aquests crèdits, com hem anat comentant al llarg de tot el treball, anaven dirigits al sector immobiliari i de la construcció.

Font: Elaboració pròpia amb dades de la CNMV

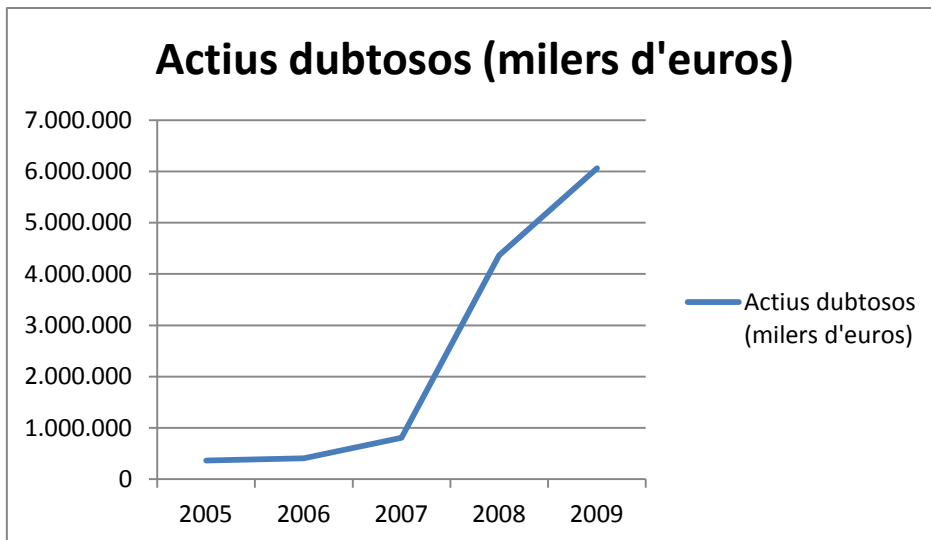
Com podem apreciar al següent gràfic, la quantitat de préstecs hipotecaris que ha ofert “La Caixa” s’ha duplicat en gairebé quatre anys. Ara bé, com veurem a continuació, a partir d’aquí varen començar a venir els problemes.

Font: Elaboració pròpia amb dades de la CNMV

Com podem veure en aquest gràfic, els crèdits a clients han anat augmentant a la llarga d'aquests anys principalment degut a la concessió de préstecs per a l'adquisició de vivendes. A més, estàvem vivint una època d'expansió econòmica i les caixes d'estalvi concedien crèdits a tota la gent que en demanava. Ara bé, podem veure que a partir de l'any 2008, aquesta partida del balanç es va anar estancant, fins i tot a disminuir a partir de l'any 2009.

Després d'haver analitzat la quantitat de crèdits a clients que oferia “La Caixa” al llarg del període 2005-2009, resulta convenient analitzar la partida d'actius dubtosos del balanç. Com hem comentat abans, un actiu és considerat de dubtós cobrament quan passa un mínim de tres mesos sense que s'aboni la quota d'amortització del crèdit. La partida d'actius dubtosos està situada al balanç dins la partida crèdit a la clientela, i com podem veure al següent gràfic, va patir la següent evolució:

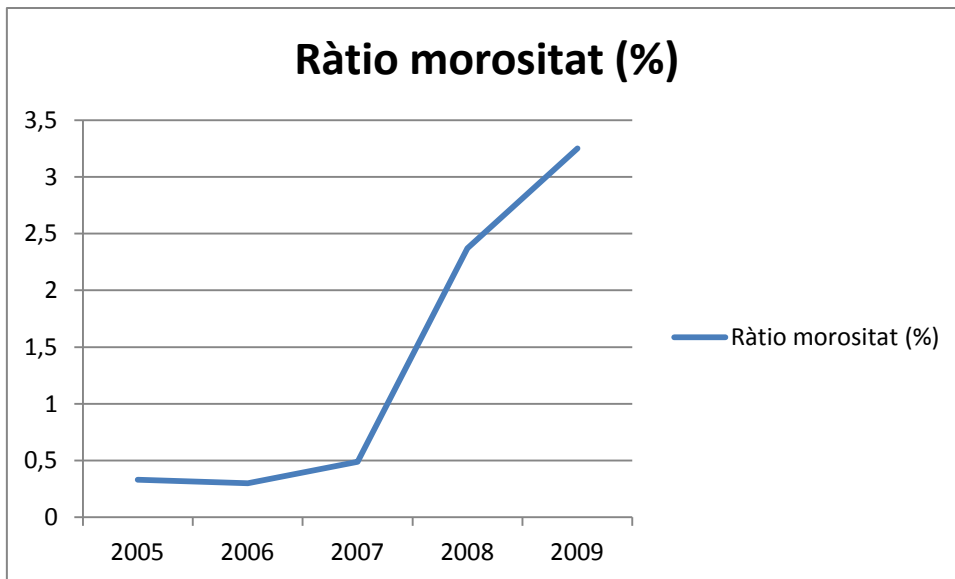
Font: Elaboració pròpia amb dades de la CNMV

Per analitzar el gràfic anterior, és convenient ressaltar que a partir de l'any 2007 (inici de la crisi econòmica), els actius dubtosos augmenten considerablement ja que ens trobem en un període de recessió econòmica i en la qual la taxa d'atur es troba en percentatges molt elevats, com hem vist anteriorment. Cal indicar que la gran majoria d'aquests actius dubtosos corresponen a hipoteques a clients que tenen un elevat risc de morositat. A més, a partir de l'any 2006 varen pujar els tipus d'interès fixats pel Banc Central Europeu, cosa que va suposar que moltes famílies, que tenien contractada una hipoteca de tipus variable, havien de pagar uns 200 euros més per hipoteca contractada.

Per tant, la primera i gran conseqüència de l'augment dels actius dubtosos és l'augment de la taxa de morositat, que relaciona la quantitat d'actius dubtosos amb el nombre de crèdits atorgats als clients. Per tant, com podem veure al següent gràfic, la taxa de morositat de "La Caixa" ha augmentat en gairebé 3 punts percentuals al llarg de tres anys.

Cal indicar, també, que la morositat dels clients que varen sol·licitar hipoteques durant l'època de la bombolla immobiliària ha arribat fins tal punt que s'han tingut que duu a terme el desallotjaments dels afectats. Una xifra representativa ens indica que des de l'inici de la crisi econòmica s'han dut a terme aproximadament uns 171.110 desallotjaments a Espanya degut als impagaments de les hipoteques. Estem vivint una situació mai vista de l'economia espanyola, i tot va en augment. Aquests desallotjaments han estat causa de moltes revoltes populars per tal d'intentar establir i aturar el tema, però com he dit anteriorment, tot va en augment.

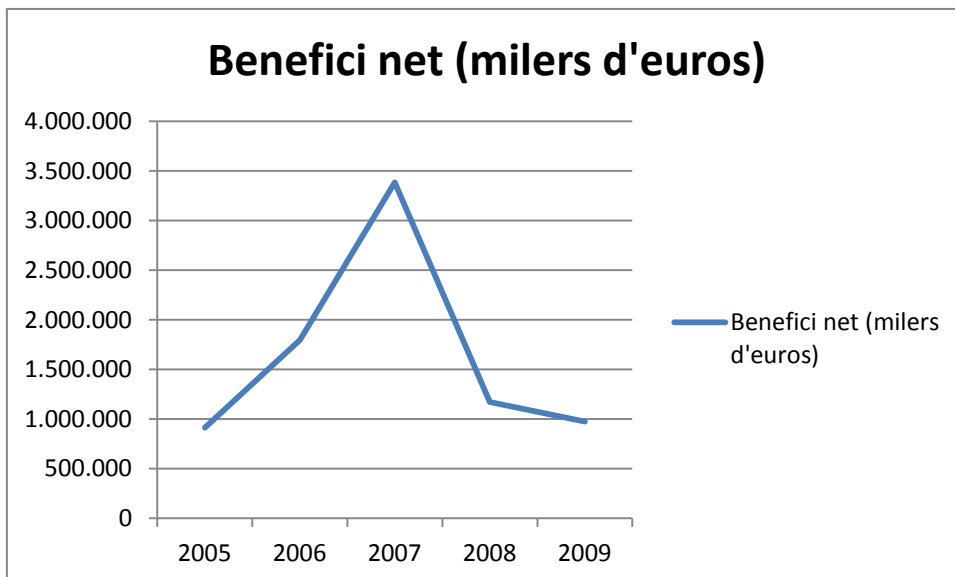

Font: Elaboració pròpia amb dades de la CNMV

Ara bé, cal indicar que el grau de risc de crèdit de “La Caixa” en comparació amb altres entitats de crèdit es manté en nivells reduïts degut a la gran diversificació de la inversió creditícia, la no exposició en zones geogràfiques d'alt risc i les elevades cobertures amb provisions.

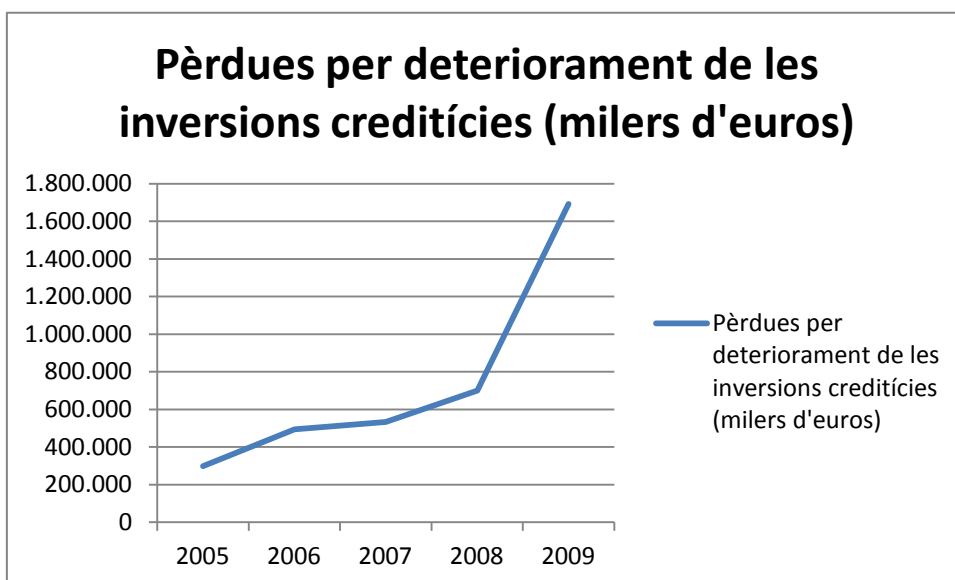
Un altre aspecte que resulta convenient destacar és el resultat de l'exercici o benefici net del compte de pèrdues i guanys. Com podem veure, segueix les mateixes característiques, trobant el punt d'inflexió l'any 2007 ben entrada la crisi econòmica.

Font: Elaboració pròpia amb dades de la CNMV

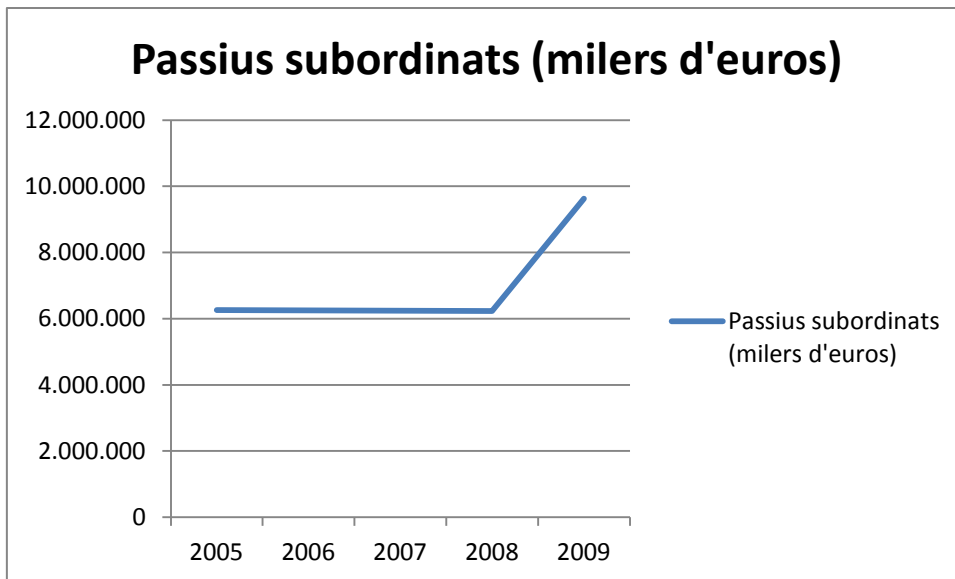
Un fet que afectà molt al benefici net de “La Caixa” és la partida de “Pèrdues per deteriorament d'inversions creditícies” del compte de pèrdues i guanys.

Com podem veure, una quantitat molt important de diners, fins a 1.692.991 milers d'euros l'any 2009, es varen perdre degut al deteriorament de les inversions, és a dir, per no poder fer front a les obligacions de pagament per part dels creditors degut segurament a la crisi econòmica que estaven patint.

Font: Elaboració propia amb dades de la CNMV

Resulta convenient analitzar, també, l'apartat dels passius subordinats que varem comentar quan parlàvem del finançament de la caixa d'estalvis. Com varem dir al seu moment, les caixes d'estalvi tenen força a l'hora de d'obtenir finançament ja que només ho poden fer a través dels beneficis retinguts en forma de reserves i a través del deute subordinat. Per tant, degut a la forta baixada que van patir els beneficis de "La Caixa", aquesta va recórrer als passius subordinats per tal de poder obtenir finançament. Com podem veure al següent gràfic:

Font: Elaboració pròpia amb dades de la CNMV

Per tant, després d'haver analitzat les següents partides, podem arribar a les següents conclusions:

- 1) Augment dels crèdits a clients i de les inversions creditícies al llarg de l'època d'expansió econòmica, sobretot al sector de la construcció
- 2) Augment dels actius dubtosos degut també al "boom" immobiliari i a l'entrada de la crisi econòmica
- 3) Augment de la taxa de morositat ja que els clients no poden fer front als deutes amb les seves entitats
- 4) Reducció del resultat de l'exercici.

Per acabar aquest breu anàlisi, és important concloure com es troba aquesta entitat actualment. "La Caixa", des de l'inici de l'any 2011, dins el context de la reestructuració del sistema financer espanyol, va traspasar el seu negoci bancari (red d'oficines, cartera de clients, actius, capital bancari, etc.) a una filial participada majoritàriament per la pròpia caixa, la qual va adoptar el nom de CaixaBank. Abans, aquesta entitat es coneixia amb el nom de Criteri CaixaCorp. D'aquesta manera, "La Caixa" va deixar de tenir negoci de banca minorista, i la seva activitat va quedar limitada al manteniment de l'Obra Social la Caixa.

7. MESURES ADOPTADES PER SOLUCIONAR ELS PROBLEMES ESMENTATS

Cal indicar que les dues mesures més importants per fer front als problemes explicats al llarg del present treball foren la creació del FROB (Fons de Reestructuració Ordenada Bancària) i la Nova Llei de les caixes d'estalvi que explicaré amb més detall a continuació.

7.1 Procés de reestructuració

Com tots sabem, les caixes d'estalvi han dut a terme un procés de reestructuració que ja ha afectat a la majoria de les caixes d'estalvis del sector i que tindrà la conseqüència d'una reducció del nombre d'entitats en benefici d'un augment de l'eficiència i la solvència en el futur. La major part d'aquests processos han comptat amb l'ajuda del FROB i s'han materialitzat a través de la creació de SIP's (Sistemes Institucionals de Protecció). Els SIP's són fusions fredes que agrupen a diferents caixes d'estalvi de diferents comunitats autònomes per tal de que puguin ser viables a llarg plaç. Per tant, podem dir que es tracta d'una forma de cooperació entre les caixes, cosa que les permet compartir liquiditat, risc de crèdit, entre d'altres. Per exemple, Cajastur, CAM, Caja Cantabria i Caja Extremadura formen un SIP. Com podem veure, una altra de les principals mesures adoptades per duu a terme la reestructuració del sistema bancari fou la creació del Fons de Reestructuració Ordenada Bancària (FROB). Aquest organisme es va crear l'any 2009 amb un doble objectiu: per una banda facilitar els processos d'integració d'institucions viables per tal de reforçar la solvència de l'entitat resultant i promocionant la seva reestructuració i per una altra, aportar una solució ràpida i eficaç per a aquelles entitats de crèdit que no han pogut superar les dificultats i han deixat de ser viables. Cal indicar que la dotació de capital inicial del FROB fou de 9.000 milions d'euros mitjançant l'aportació de l'Estat de 6.750 milions en efectiu i 2.250 milions d'euros aportats en efectius i en títols de deute públic per part dels Fons de Garantia de Dipòsits. El FROB depèn de manera directa del Ministeri d'Economia i el seu consell d'administració està format per 8 consellers.

Pel que fa a la integració anteriorment esmentada, es pot dir que aquests han contribuït a solucionar els desequilibris explicats al llarg del treball, i per tant, s'ha reduït la dimensió global del sector de les caixes d'estalvi, s'ha millorat la capacitat d'accés als mercats de finançament, s'ha potenciat la capacitat d'operar amb major eficiència i rendibilitat i s'ha accelerat el sanejament dels riscos comentats.

Degut a la reestructuració del sistema financer espanyol, moltes caixes d'estalvi s'han convertit en fundacions de caràcter especial ja que han perdut el control de la seva activitat financera. Per tant, arribem a la conclusió que només queden dues caixes d'estalvi que encara exerceixen de manera directa la seva activitat financera ja que no s'han bancaritzat. Aquestes caixes són Caixa Pollença i Caixa Ontinyent, les més petites del sector i que sempre s'han mostrat molt arrelades al territori on operaven.

7.2 La nova llei de caixes d'estalvi

La darrera reforma de la llei de les caixes d'estalvi (Real Decreto-ley 11/2010) és, probablement, la reforma més important del règim jurídic de les caixes des de 1977. Aquestes mesures s'han dirigit cap a les debilitats estructurals comentades anteriorment: la influència política i la capacitat d'obtenir recursos propis de màxima qualitat.

Cal indicar que aquesta reforma es va dirigir principalment a la captació de recursos propis de primera qualitat a través de l'exercici indirecte de l'activitat financera a través d'una entitat bancària a la qual aportaran el seu negoci financer. És important remarcar que si les caixes no mantenen, almenys el 50% dels drets a vot, perdran la seva condició com a entitats de crèdit i s'hauran de convertir en una fundació bancària.

Una mesura que es va prendre per tal d'augmentar aquests recursos de primera qualitat foren les referents a les quotes participatives. Com havíem explicat anteriorment, les quotes participatives, tal i com estaven regulades des de 2002, tenien moltes limitacions com a instruments atractius pels inversors ja que eren escassament líquides i no tenien drets polítics. Per tant, amb la reforma, a més dels drets econòmics també se li varen afegir els drets polítics de manera proporcional al percentatge que les quotes suposin sobre el patrimoni.

Per altra banda, pel que fa a la influència política, les entitats que col·loquin a tercers títols amb drets polítics, estaran sotmeses a un major control i seguiment dels agents financers. A més, aquesta reforma també va incorporar elements específics com els que hem comentat en l'apartat anterior, per tal de professionalitzar la gestió de les caixes reduint el pes dels càrrecs públics i augmentant les exigències d'experiència i professionalitat, entre d'altres.

8. SITUACIÓ ACTUAL DE LES CAIXES D'ESTALVI A ESPANYA

Actualment, després de tota la reestructuració que ha patit el sistema financer espanyol, existeixen 11 entitats de crèdit: Banco CEIIS (Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria), Banco Mare Nostrum, Bankia, CaixaBank, Caja3, Catalunya Banc, IberCaja Banco, Kutxabank, Liberbank, NCG Banco (NovaCaixaGalícia Banco) i Unicaja Banco. Aquestes entitats financeres han estat el resultat de traspasar l'activitat financera de les caixes d'estalvi a entitats bancàries creades per aquest fet. A aquestes 11 entitats de crèdit, li afegim les 2 caixes d'estalvi que han sobreviscut a aquest procés de reestructuració del sector financer i que segueixen funcionant com a tal. Aquestes són Caixa Ontinyent i Colonya, Caixa Pollença.

Cal indicar que aquesta situació actual de les entitats de crèdit del sistema financer espanyol són el resultat de nacionalitzacions, fusions, SIP's i absorcions que s'han dut a terme.

Pel que fa a les nacionalitzacions, podem destacar les següents:

- L'any 2009, el Banc d'Espanya intervé a Caja Castilla-La Mancha.
- L'any 2010, el Banc d'Espanya intervé a CajaSur.
- L'any 2011, el Banc d'Espanya intervé la CAM (Caja de ahorros del Mediterráneo).
- L'any 2011, Brussel·les autoritza la nacionalització per part del Banc d'Espanya de Novacaixagalicia, Caixa Catalunya i Unnim.
- L'any 2012, l'Estat nacionalitza el Banco Financiero y de Ahorros i es fa amb el control majoritari de Bankia.
- L'any 2012, el FROP es fa amb el 75% del Banco Mare Nostrum.

Pel que fa a les fusions que s'han dut a terme des de l'any 2007, podem destacar les següents:

- Cajasol→ Caja de Ahorros de Huelva y Sevilla amb Caja de Ahorros San Fernando de Sevilla y Jerez (2007)
- Catalunya Caixa→ fusió entre Caixa Catalunya, Caixa Tarragona i Caixa Manresa (2010).
- Unnim→ unió de Caixa Sabadell, Caixa Terrassa i Caixa Manlleu (2010).
- Caja España-Duero→ fusió entre Caja Duero i Caja España (2010).
- NovaCaixaGalicia→ fusió entre Caixa Galícia i Caixanova (2010).

Fent referència als SIP's anteriorment esmentats, és important destacar els següents:

- Banca Cívica→ Caja Navarra, Cajasol, Caja de Guadalajara, CajaCanarias i Caja de Burgos (2010).
- Caja3→ Caja Inmaculada, Caja Círculo i Caja de Badajoz (2010).
- Banco Financiero y de Ahorro→ Caja Madrid, Bancaja, La Caja de Canarias, Caja de Ávila, Caixa Laietana, Caja Segovia i Caja Rioja (2011).
- Banco Mare Nostrum→ Cajamurcia, Caixa Penedès, Caja Granada i Sa Nostra (2011).
- Liberbank→ CajAstur, Caja Castilla-La Mancha, Caja de Extremadura i Caja Cantabria (2011).
- Kutxabank→ BBK, CajaSur, Kutxa i Caja Vital (2012).

Per acabar, pel que fa a absorcions, les més importants són:

- Caja de Jaén→ absorbida per Unicaja (2010).
- Caja Castilla-La Mancha→ absorbida per CajAstur (2010).
- Caja Guadalajara→ absorbida per Cajasol (2010).
- Caixa Girona→ absorbida per la Caixa (2010).
- CajaSur→ absorbida per BBK (2010).
- Banco CAM→ absorbida per Banco Sabadell (2011).
- Banca Cívica→ absorbida per CaixaBank (2012).
- Unnim Banc→ absorbida pel BBVA (2013).

9. CONCLUSIONS

Després d'haver elaborat aquest treball, és el moment de treure les conclusions més importants. Per començar, la conclusió més important que s'ha extret d'aquest treball és les conseqüències que va tenir el "boom" immobiliari al sector de les caixes d'estalvi espanyoles. Com hem anat dient i remarcant al llarg de tot el treball, les caixes, al llarg de l'època d'expansió econòmica, concedien crèdits sense limitacions, fins que, a partir de l'any 2008, el sector de la construcció va tocar fons, varem entrar en una profunda crisi econòmica i la immensa majoria d'aquests crèdits varen resultar impagats, augmentant la ràtio de morositat com hem vist anteriorment. Una altra important conclusió que hem tret al llarg del present treball és que la crisi econòmica i del sector de la construcció va afectar més a les caixes d'estalvi que als bancs degut a que aquestes foren les que es dedicaren més a la concessió de crèdits hipotecaris, a més, de no tenir la suficient capacitat per fer front als imprevistos que han anat succeint degut a la seva forma jurídica i degut al seu finançament. Per tant, les caixes d'estalvi, per tal de capitalitzar-se i obtenir recursos de primera qualitat varen emetre quotes participatives (la CAM) però com hem vist anteriorment, no varen tenir èxit i es va tirar cap a un altre camí. És aquí on entra en joc el procés de reestructuració que ha patit el sector de les caixes d'estalvi espanyoles i que ha fet que les entitats de crèdit es convertissin en bancs per tal de poder emetre accions, reforçar el seu capital i obtenir una quantitat més elevada de recursos de primera qualitat. Per tant, com hem explicat abans, el sector financer espanyol ha quedat amb un total de 11 entitats de crèdit i 2 caixes d'estalvi que segueixen funcionant com a tal.

10. BIBLIOGRAFIA

- <http://www.cnmv.es/Portal/Consultas/IFA/ListadoIFA.aspx?id=0&nif=G58899998>
- <http://www.cnmv.es/Portal/Consultas/IFA/ListadoIFA.aspx?id=0&nif=G08169799>
- <http://www.cnmv.es/Portal/Consultas/IFA/ListadoIFA.aspx?id=0&nif=G-36600369>
- http://graficos.lainformacion.com/economia-negocios-y-finanzas/economia-general/el-mapa-de-solvencia-de-las-cajas-espanolas_dHHAqtM6RZ346F3BC0y5W
- http://www.fef.es/new/index.php?option=com_k2&view=item&task=download&id=642_a038ae65349ad660e70ee8914d7a7e48&Itemid=145
- www.ceca.es
- www.wikipedia.com
- Apunts de l'assignatura Gestió Bancaria